

XXXIX ХАРКІВСЬКІ
ПОЛІТОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ

Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти

м. Харків, 28 березня 2025 р.

С М А Й Б У Т Н Є

У СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Ч ЮРИСПРУДЕНЦІЯ

А КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Політологія

С ПСИХОЛОГІЯ

ПЕДАГОГІКА

Н СОЦІОЛОГІЯ

І ЕКОНОМІКА

ФІЛОСОФІЯ

С ФІЛОЛОГІЯ

Т ІСТОРІЯ

Мистецтвознавство

Б НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ
ХАРКІВСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПОЛІТОЛОГІВ

УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТИ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(XXXIX Харківських політологічних читань)

м. Харків, 28 березня 2025 р.

Харків
«Право»
2025

УДК 070+14+159.9+17+316+32+34+35+37

У45

Редакційна колегія:

Л. М. Герасіна, докторка соціологічних наук, професорка (голова);

О. Ю. Панфілов, доктор філософських наук, професор;

В. А. Прудников, кандидат юридичних наук, доцент;

В. Ф. Смоляннюк, доктор політичних наук, професор;

Т. О. Чернишова, кандидатка філологічних наук, доцентка

Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний
У45 і прикладний аспекти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.
(XXXIX Харків. політол. читань), м. Харків, 28 берез. 2025 р. /
[редкол.: Л. М. Герасіна (голова), О. Ю. Панфілов, В. А. Прудни-
ков та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики ; Харків. асоц.
політологів. – Харків : Право, 2025. – 96 с.

ISBN 978-617-8602-74-1

Збірник містить доповіді, у яких висвітлено місце й роль України
в геополітичному просторі, політичні, філософські, історичні, культу-
рологічні, психологічні, педагогічні, безпекові аспекти буття україн-
ського народу в умовах російської агресії, актуальні міжнародні про-
блеми сучасного світу.

УДК 070+14+159.9+17+316+32+34+35+37

Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори.

ISBN 978-617-8602-74-1

© ГО «Аналітичний центр сучасної
гуманітаристики», 2025

© Харківська асоціація політологів, 2025

sprijnatta-vijni-v-ukraini-brazilcami-nejtralitet-kraini-ta-propagandu-rf/ (дата звернення: 25.03.2025).

6. Комунікаційна Стратегія «Україна – держави Латинської Америки і Карибського басейну. 2024–2026 рр.». URL: [ukraina-derzhavi-latinskoj-ameriki-ta-karibskogo-baseynu.pdf](#) (дата звернення: 25.03.2025).

Цибіна Л. Р.,
здобувачка вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня,
спеціальність 291,
Харківський національний економічний
університет
імені Семена Кузнеця

КОНЦЕПЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Аналіз сучасних євроінтеграційних процесів неможливий без урахування історії розвитку ідей об'єднаної Європи та основних концептуально-методологічних підходів, які були започатковані та розроблені протягом кількох століть європейської історії [1]. Тому вивчення різноманітних форм існування «європейської ідеї» має велике значення для розуміння сутності сучасних теорій і концепцій створення об'єднаної Європи, а також практичних заходів щодо її реалізації, починаючи з другої половини ХХ ст. Як зазначає Л. Ямпольська, на сучасному етапі, коли європейський континент шукає шляхи стратегічного розвитку, внутрішні структурні зміни та географічну експансію «на Схід», теоретичне визначення перспектив Європейського Союзу є актуальним завданням для наукової спільноти, політичних еліт і пересічних громадян Європи [2, с. 196].

С. Скриль, проаналізувавши доктрини створення європейського простору в історичному розвитку, виділив їх основні риси. По-перше, усі теорії європейської єдності наголошують на спільних цивілізаційних цінностях європейських народів, які мають слугувати умовою та основою поступових інтеграційних процесів. По-друге, мислителі різних епох концентрували увагу на процесах поширення романо-германської правової системи на континенті, що значно полегшує діалог між країнами у визначенні політико-правових стратегій поглиблення співпраці та вироблення критеріїв роботи

вищих інституцій. По-третє, для об'єднання народів Європи важливо забезпечити безпеку та запобігти майбутнім військовим конфліктам у Європі. По-четверте, економічне співробітництво розглядається як матеріальна основа ефективної спільної безпеки та зовнішньої політики. По-п'яте, результатом інтеграційних процесів має стати формування нового суб'єкта системи міжнародних відносин – об'єднання держав, що діє в інтересах усіх учасників [3, с. 50].

Передумовами євроінтеграції можна вважати те, що Європа переживала складний період буржуазної соціалізації: силою зброї створювалися національні держави, зароджувалася колоніальна система. Молода буржуазія була зацікавлена в збереженні миру, розвитку внутрішньої та зовнішньої торгівлі. Боротьба за ліквідацію війни створила реальну основу для створення численних антивоєнних теорій і європейських проєктів. У XVII–XVIII ст. концепція суспільного договору була розроблена відомими філософами (Гуго Гроцій, Томас Гоббс, Семюел Пуфендорф, Джон Локк, Жан-Жак Руссо, Іммануїл Кант та ін.). Закони природи диктували необхідність припинення війни та укладення угод між державами.

Ідейними передумовами європейської інтеграції можна вважати: а) цивілізаційний підхід – ідея виникла з європейського цивілізованого (культурного) суспільства; б) єдність політико-правових інститутів на основі римського права та античних політичних традицій. Матеріальними передумовами європейської інтеграції можна вважати: а) географічні причини; б) ранній розвиток капіталізму; в) зовнішню загрозу зі Сходу [4].

Історія європейської інтеграції може бути представлена таким чином.

1. Після жаклих наслідків Другої світової війни країни Європи розуміли необхідність об'єднання для забезпечення миру та економічної стабільності. У 1951 році було створено Європейську спільноту вугілля та сталі (ЄСВС), що стало першою інтеграційною організацією.

2. Підписання Римського договору між шістьма країнами (Бельгія, Франція, Німеччина, Італія, Люксембург та Нідерланди) призвело до створення Європейської економічної спільноти. Це був важливий крок до створення єдиного внутрішнього ринку, що передбачав вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей.

3. Європейська економічна спільнота поступово розширювалася, залучаючи нові країни-члени. Різні етапи інтеграції містили створення спільної сільськогосподарської політики, спільної торгової політики та інших важливих елементів єдиного ринку.

4. Маастрихтський договір створив Європейський Союз (ЄС), що об'єднав країни в рамках єдиної валютної, економічної та зовнішньої політики. Він також встановив принципи громадянства ЄС та забезпечив вільний рух людей між країнами.

5. До Європейського Союзу приєдналися нові країни, зокрема постсоціалістичні країни Східної Європи, серед яких Польща, Чехія, Угорщина, країни Балтії та інші. Це значно розширило ЄС і зміцнило європейську інтеграцію.

6. Велика Британія стала першою країною, яка вийшла з ЄС після референдуму в 2016 році, що мало значний вплив на європейську політику та інтеграційний процес.

Загалом термін «європейська інтеграція» стосується створення європейських інституцій і політики з метою розбудови спеціального центрального органу влади, в рамках якого можна створити спільний європейський простір. Термін «європейська інтеграція» іноді називають «спільнотою суверенітетів», оскільки Європейський Союз створив спільні інституції, яким країни-члени делегували деякі зі своїх національних повноважень, щоб рішення щодо певних спільних питань могли прийматися демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні. У цьому сенсі європейська інтеграція зазвичай визначається як добровільне та мирне об'єднання суспільств, урядів та економік, що виходить за межі раніше існуючих національних, політичних та економічних кордонів.

Концепція і практика інтеграційного розвитку Європейського Союзу базується на трьох принципах. *Перший принцип* полягає в тому, що інтеграція є засобом, а не метою. Це означає, що інтеграція передбачає спільне благо і є не панацеєю, а інструментом вирішення інших соціальних проблем. *Другий принцип* – інтеграція вимагає поступового і «покрокового» руху: зона вільної торгівлі – митний союз – спільний ринок – валютний союз з єдиною валютою і спільною економічною, грошово-кредитною та валютною політикою. *Третій принцип* – інтеграція вимагає, з одного боку, визнання існуючих суперечностей як джерела подальшого розвитку інтеграційних процесів, а з другого – адекватних механізмів прийняття збалансованих щодо інтересів різних сторін рішень та їх реалізації.

Дійсно, усі три принципи колись були сформульовані Жаном Моне та знайшли відбиття в концепції європейського будівництва, вираженій у Декларації Шумана (9 травня 1950 р.). Отже, перший принцип європейської інтеграції міститься в цій концепції, у положенні про те, що економіч-

на співпраця між членами нової Європи не є самоціллю, а саме тим, що найкраще відповідає щоденним практичним потребам учасників, сприяє розвитку добробуту народів і водночас впливає на такі другорядні питання, як державний суверенітет, зовнішня політика і національна безпека [5]. Другий постає як теза, згідно з якою рух до об'єднаної Європи може бути лише поступовим – від початкових і обмежених форм регіональної інтеграції до комплексних і широкомасштабних; від митного союзу та спільного ринку товарів, послуг, капіталу та людей до внутрішнього ринку, потім до економічного та валютного союзу і, нарешті, до політичного союзу (модель поступового, необмеженого, прозорого та комплексного розвитку концепції інтеграції на шляху до європейської єдності прийнято називати «методом Моне»). Третій принцип європейської інтеграції міститься в теорії Моне, яка стверджує, що Європу не можна створити відразу або за одним планом. Вона будується на основі конкретних досягнень, завдяки яким спочатку виникає «єдність де-факто». Європейські країни-учасниці постійно розширюватимуть це партнерство на нові сфери спільної діяльності. Таким чином, метод Моне «... дозволив страху перед конфліктами стати рушійною силою європейської інтеграції і, залишивши цілі цієї консолідації невизначеними, дозволив йому повірити, що вся Європа йде своїм шляхом» [5].

У сучасних умовах під європейською інтеграцією розуміють процес зближення та об'єднання європейських країн для досягнення спільних політичних, економічних та соціальних цілей. Його основна мета – створення стабільного, мирного і процвітаючого континенту, що базується на принципах демократії, прав людини, верховенства права та економічної співпраці.

Визначимо основні принципи європейської інтеграції в сучасних умовах.

1. Одна з головних цілей – створення єдиного ринку, де забезпечено вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей, що дозволяє зменшити бар'єри для торгівлі та інвестицій, сприяючи економічному зростанню.

2. Країни ЄС прагнуть співпрацювати в питаннях соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, навколишнього середовища та зовнішніх відносин. Це передбачає рівний доступ до можливостей і ресурсів, допомогу менш розвиненим регіонам і країнам.

3. ЄС підтримує розвиток демократичних інститутів і прав людини. Принцип верховенства права є одним з основних для функціонування ЄС, що означає, що всі країни-члени повинні дотримуватись спільних норм і стандартів.

4. Європейська інтеграція сприяє миру та безпеці в регіоні, забезпечуючи механізми для вирішення конфліктів і запобігання війнам.

5. ЄС підтримує принцип відкритих дверей для нових країн, що відповідають умовам членства, що дозволяє об'єднувати європейські країни на основі спільних цінностей.

6. ЄС працює над гармонізацією різних стандартів у різних сферах, таких як захист навколишнього середовища, безпека продуктів, трудові права, що забезпечує рівні умови для всіх країн-членів.

Європейська інтеграція продовжує розвиватися, зокрема в напрямку поглиблення економічної та політичної інтеграції, і відповідає на нові виклики глобалізації, міграції та зміни клімату [6].

Отже, європейська інтеграція має глибокі історичні корені, що відображаються в різноманітних концепціях, розроблених протягом століть. Починаючи з ідей європейської єдності формувались принципи, засновані на спільних цивілізаційних цінностях, правових традиціях і економічному співробітництві, що стали основою для подальших інтеграційних процесів. Інтеграція є засобом досягнення спільного блага, і процес об'єднання європейських країн має бути поступовим і покроковим, включаючи етапи від вільної торгівлі до повноцінного політичного союзу. Це також передбачає визнання суперечностей і створення механізмів для їх врегулювання. Європейська інтеграція має чітко визначені цілі, зокрема створення єдиного ринку, що дозволяє вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей. Сучасний Європейський Союз прагне до розвитку демократичних інститутів, захисту прав людини, забезпечення миру і безпеки, а також підтримує принцип відкритих дверей для нових країн, що відповідають умовам членства [7]. Процес європейської інтеграції продовжує розвиватися, адаптуючись до нових викликів, таких як глобалізація, міграція, зміна клімату та інші. Важливими аспектами є гармонізація стандартів, розвиток соціальної політики і захист навколишнього середовища, що допомагає країнам-членам створювати рівні умови для розвитку. Отже, європейська інтеграція є динамічним і багатогранним процесом, метою якого є забезпечення стабільності, процвітання та безпеки в Європі через співпрацю, взаємну підтримку та взаємозв'язок між країнами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bickerton C. J. European integration : from nation-states to member states. Oxford, United Kingdom : Oxford University Press, 2012. xii, 217 p.

2. Ямпольська Л. Європейська інтеграція у спектрі концептуально-методологічних підходів другої половини XX – початку XXI ст. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022. № 24 (121). С. 196–206. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19–20.08.2022.021>
3. Скриль С. А. Політико-правові теорії європейської інтеграції: системний аналіз. *Політикус : наук. журнал*. 2023. № 3. С. 46–51.
4. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі : електронний навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2018. URL: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/index.html> (дата звернення: 14.03.2025).
5. Шульга М. Принципи та аспекти європейської інтеграції. *Social-science*. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/396> (дата звернення: 14.03.2025).
6. König T. The dynamics of European integration : causes and consequences of institutional choices. Ann Arbor : University of Michigan Press, 2024. xi, 205 p.
7. European integration : past, present and future perspectives / Llokman Mirtezani, editor. New York : Nova Science Publishers, 2024. 136 p.

Науковий керівник: доктор філософських наук, професор *М. П. Требін*.

ЗМІСТ

Секція: Політичні науки

Безрук О. О.

ДИЛЕМА БЕЗПЕКИ ДЛЯ УКРАЇНИ: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ	3
---	---

Денисенко І. Д.

УКРАЇНА У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ КАРЛА ШМІТТА	5
--	---

Козьма В. В.

ГОЛОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОЦЕСУ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО КЛАСУ	7
---	---

Куц Г. М.

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР	11
--	----

Мельничук І. В.

ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА УКРАЇНИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ГРАВЕЦЬ.....	15
--	----

Требін М. П.

ЄВРОПА В ПОШУКАХ ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ	19
---	----

Секція: Національна безпека

Ranfilov O. Yu.

EDUCATION AND NATIONAL SECURITY OF THE STATE	31
--	----

Петрова Л. О.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК КЛЮЧОВИЙ АСПЕКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	32
--	----

Секція: Юридичні науки

Ковтунова Л. Ю.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРИКЛАДНИЙ АНАЛІЗ.....	36
--	----

Секція: Історичні науки

Синицький С. М.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПОЛЬСЬКИХ ЕТНІЧНИХ ГРОМАД.....	39
--	----

Секція: Філософські науки

Данильян О. Г., Дзьобань О. П.

МЕТАФОРИЧНІСТЬ У РОЗУМІННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО
СУСПІЛЬСТВА 41

Квіткін П. В., Дятлова І. І., Бугас М. С.

ПРИСМЕРКИ ЛЮДСТВА: ДОЛЯ ЛЮДСТВА В КОНТЕКСТІ
ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ 44

Кобетяк Т. Р.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ
ТА МІЖРЕЛІГІЙНИМ ДІАЛОГОМ В УКРАЇНІ 48

Секція: Педагогічні науки

Ткаченко Д. О., Міщенко О. А.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПОТЕНЦІЙНОЇ
ДІЄВОСТІ ЗАСОБУ ЛОГОРИТМІКИ ПРИ ФОРМУВАННІ
ІНТОНАЦІЙНО-РИТМІЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ
В ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ІІ РІВНЯ 52

Секція: Психологічні науки

Снітько Д. Ю.

СОЦІАЛЬНА ПЕРЦЕПЦІЯ В КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ
ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КУРСАНТІВ 56

Секція: Культурологія

Пивоваров В. М.

ВИКЛИКИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ АКАДЕМІЧНІЙ
ДОБРОЧЕСНОСТІ 60

Секція: Державне управління

Butnyk O. O.

MODERNIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION UNDER
MARTIAL LAW AND POST-CRISIS RECOVERY OF UKRAINE 63

Секція: Соціальні комунікації

Павлюх М. В.

ВИКОРИСТАННЯ ПСЕВДОНІМІВ ТА ІНШИХ ФОРМ
ПРИХОВАНОГО АВТОРСТВА У ЧАСОПИСАХ СЕВЕРІНА
ШЕХОВИЧА 67

Секція: Міжнародні відносини

Калашник Н. Д.

КРИТИКА ЛІБЕРАЛЬНОЇ ПАРАДИГМИ В ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	70
--	----

Косікова О. В.

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ ЧАСТКОВО ВИЗНАНИХ ДЕРЖАВ	74
--	----

Павленко К. В.

БРЕНД МІСТА ТА ЙОГО СКЛАДОВІ.....	78
-----------------------------------	----

Підкуркова І. В.

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В БРАЗИЛІЇ: МІСІЯ ЗДІЙСНЕНА?	84
--	----

Цибіна Л. Р.

КОНЦЕПЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ.....	87
--	----

Наукове видання

УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТИ

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції
(XXXIX Харківських політологічних читань)

м. Харків, 28 березня 2025 р.

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 03.04.2025. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 5,6. Обл.-вид. арк. 5. Тираж 100 пр. Зам. № 325

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017